

шляхом демонстрації зброї або іншим способом, що ускладнює доведення вини злочинця. Під час кваліфікації діяння за наслідками можна не знайти доказів погрози і кваліфікувати злочин, наприклад, як службова недбалість.

Важливим у цій статті є також те, що немає чітко визначеного потерпілого. В науково-практичних коментарях зазначається, що потерпілим може бути будь-який працівник транспорту: особи, які управляють транспортними засобами або забезпечують безпеку руху й експлуатації, здійснюють ремонт, обслуговування, підготовку до випуску в рейс чи на лінію транспортних засобів, а також можуть бути керівники транспортних підприємств та ін. Будь-який з цих працівників може вплинути на роботу транспорту, тому доречним є зі сторони законодавця визначити таке широке коло можливих потерпілих.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>. (Станом на 10.10.2016 р.)

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., переробл. і доп. – Х.: Право, 2011. – 657 с.

УДК 343.711.64

Парашик Т. М., студентка,
Навчально-науковий інститут права ім. І. Малиновського,
Національний університет «Острозька академія», м. Острог
Науковий керівник: Герасимчук О. П., к.ю.н., доцент

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНУ «НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ» (СТ. 289 КК УКРАЇНИ)

Кримінальну відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом передбачено в ст. 289 Кримінального кодексу України (далі – КК). Значний внесок у дослідження цього злочину здійснили: Звіряка В. А., Іванов Ю. Ф., Касинюк В. І., Свірін М. О., Хомич В. М., Ємельяненко В. В., Бояренко А. Ю., Горшков Д. В.

Злочин, передбачений ст. 289 КК України, знаходиться у Розділі XI «Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту» та посягає на суспільні відносини, що забезпечують безпеку дорожнього руху механічного транспорту (основний безпосередній об'єкт). Додатковий обов'язковий об'єкт – безпека дорожнього руху та порядок використання

транспортного засобу, а факультативний безпосередній об'єкт – суспільні відносини у сфері забезпечення життя та здоров'я особи.

Предмет незаконного заволодіння транспортним засобом (всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші транспортні засоби) закріплений на законодавчому рівні – в примітці до ст. 286 КК України.

Суспільна небезпечність злочину, передбаченого ст. 289 КК України, полягає у наступному. Щороку кількість автомобільного транспорту на дорогах України зростає, навіть незважаючи на кризу. Автомобілі переходять з категорії предметів розкоші до предметів щоденного користування, а значна їх матеріальна цінність має наслідком зазіхання з боку правопорушників. За даними Генеральної прокуратури України, зокрема, у 2013 році було зареєстровано 3797 злочинів за ст. 289 КК України; у 2016 році лише за вересень зареєстровано 9593 злочини за вказаною статтею [1]. Розслідування аналізованих злочинів не приносить належних результатів, в рідкісних випадках власники можуть повернути свої автомобілі чи інші транспортні засоби. Такому явищу можуть сприяти, насамперед, такі причини:

- розвиток техніки та збільшення можливостей у великих містах дає змогу надійно сховати предмети злочину або розібрати їх на запчастини і в такому вигляді продати;

- наявна відсутність відповідної криміналістичної методики щодо розслідування таких злочинів, або вона розглядається поверхово і тільки для випадків, коли вже встановлено особу, яка підозрюється у скоєнні злочину.

Згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду України № 14 від 23.12.2005 р. незаконне заволодіння транспортним засобом розуміється як «умисне, протиправне вилучення його з будь-якою метою у власника або законного користувача всупереч їх волі (з місця стоянки чи під час руху) шляхом запуску двигуна, буксирування, завантажування на інший транспортний засіб, примусового відсторонення зазначених осіб від керування, примушування їх до початку чи продовження руху тощо. Таке заволодіння може бути вчинене таємно або відкрито, шляхом обману чи зловживання довірою, із застосуванням насильства або погроз».

Додатково кваліфікувати діяння, передбачене об'єктивною стороною злочину – незаконне заволодіння транспортним засобом – ще й за статтями, що передбачають злочини проти власності не потрібно. Тобто, тут має місце одиничний злочин.

Об'єктивна сторона злочину характеризується суспільно небезпечним діянням, яке полягає в активних діях, пов'язаних із незаконним заволодінням транспортним засобом, а саме: протиправне вилучення будь-яким способом транспортного засобу у власника чи користувача

всупереч їх волі.

Бояренко Я. Ю. здійснив, на нашу думку, найбільш повну класифікацію способів заволодіння транспортним засобом: 1) за зовнішнім виразом злочинних дій; 2) за кількістю осіб, що скоїли злочин; 3) за часом скоєння злочину; 4) за місцем заволодіння; 5) за знаряддям, які застосовувались для заволодіння; 6) за способом переміщення транспортного засобу з місця заволодіння; 7) за предметом незаконного заволодіння [2, с. 118-119].

Злочин визнають закінченим з моменту, коли транспортний засіб почав рухатись унаслідок запуску двигуна чи буксирування, а якщо заволодіння відбувається під час руху транспортного засобу, – з моменту встановлення контролю над ним. Проникнення в кабінку, гараж чи інше сховище, спробу запустити двигун або буксирувати транспортний засіб з метою заволодіння ним необхідно розглядати як замах на вчинення злочину.

Суб'єктом незаконного заволодіння транспортним засобом є особа, що не має права на користування транспортним засобом, щодо якого здійснюється незаконне заволодіння. Кримінальній відповідальності за злочин, передбачений ч. 1 ст. 289 КК України, підлягають осудні особи, які досягли 16-річного, а за злочини, передбачені ч. 2 та 3 ст. 289 КК України, – 14-річного віку. Суб'єктивна сторона незаконного заволодіння транспортним засобом характеризується виною у формі умислу [3, с. 12]. Ознаки суб'єктивної сторони злочину відображені в примітці до цієї статті при розкритті поняття «незаконне заволодіння транспортним засобом», яке вчиняється «умисно, з будь-якою метою».

Література

1. Статистичні звіти Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=110381&libid=100820&c=edit&_c=fo#

2. Бояренко А. Ю. Способи скоєння незаконного заволодіння транспортними засобами / А. Ю. Бояренко // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 116-120.

3. Горшков Д. В. Незаконне заволодіння транспортними засобами: кримінологічна характеристика та запобігання: автореф. дис. ... канд. юрид наук: 12.00.08 / Д. В. Горшков. – Х., 2016. – 19 с.